

XÁ - LỢI - PHÁT

(Trí huệ đệ nhất)

Xá-lợi-phất
(Trí huệ đệ nhất)

I. Từ thời niên thiếu tới lúc đắc quả A-la-hán

Sariputta*
sinh trong
một gia đình
quý tộc của
làng Upatissa
nên được dân
làng gọi là
“cậu Upatissa”.

Cha là
luận sư nổi
tiếng trong
giáo đoàn
Bà-la-môn.

* Sariputta là con của ông Vanganta và bà Rūpasāri. Chữ sariputta có nghĩa là “con của bà Rupasari” (dịch nghĩa là Xá Lợi Tử và dịch âm là Xá lợi phát).

Lúc 8 tuổi, Xá-lợi-phất ăn nói lanh lợi và đã đọc nhiều kinh, sách. Thuở đó các triệu phú ở Vương Xá thường mở tiệc khoản đãi các đại thần, thái tử, luận sư.

Trong dịp này, cậu bé đến ngồi trên các chiếc ghế dành cho các luận sư. Nhiều vị đại thần cho rằng đó là đứa con ngỗ nghịch của luận sư Vanganta nên không chấp nhất, chỉ sai người đến đuổi đi.

Nhưng những người đi làm nhiệm vụ đã gặp phải một đứa bé có tài ứng đối. Họ ngạc nhiên, trở về báo với các đại thần : mọi người đều khen cậu bé là một thần đồng.

Xá-lợi-phát có một người bạn cùng tuổi, tên là Moggallana,* sinh ở làng Kolitagama và cũng được người đương thời gọi theo tên làng : *cậu Kolita*. Hai người rất thân nhau.

* Moggallana được đặt theo tên mẹ (là bà Moggallini), dịch âm là *Mục-kiền-liên*.

Ngày kia, Xá-lợi-phát và Mục-kiền-liên đến dự lễ-hội hàng năm được tổ chức trên đỉnh núi. Hội chợ rất vui, nhưng sau những giờ náo nhiệt, cảnh vật lại hoang vắng như cũ.

Điều này làm cho cả hai nhận ra rằng *mọi thú vui vật chất đều không kéo dài.*

Nếu mọi thú vui vật chất là tạm bợ thì ta hãy đi tìm một cách nào đó để thoát ra khỏi các nỗi khổ.

Huynh có lý ! Vậy ta cùng đi !

Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên liền đến thọ giáo với đạo sĩ Sanjaya.

Chỉ trong một thời gian ngắn, hai chàng trai đạt được một trình độ y như sư phụ. Khi đó họ không hài lòng về các kiến thức mà mình vừa có.

Lại phiêu bạt nhiều nơi. Lại tìm các đạo sĩ Bà-la-môn danh tiếng để học hỏi. Nhưng tất cả đều không làm hài lòng họ.

Thế này thì ta về nhà thôi.

Tất nhiên !

Phải.

Nhưng ta sẽ tiếp tục tìm ra con đường giải thoát. Hãy hứa với nhau rằng ai thấy ĐẠO trước thì phải báo ngay cho người kia.

Buổi chia tay đó diễn ra trong khoảng thời gian gần 60 đệ tử của Phật rời Vườn Lộc Uyển để đi truyền-bá Đạo Phật. Một trong 5 tỷ kheo trong nhóm ông Kiều-trần-như đi về nước Ma-kiệt-đà.

Nhờ vậy mà một hôm Xá-lợi-phất có dịp nhìn thấy các cử chỉ thanh cao của một tỷ kheo lạ đang đi khất thực trong thành Vương Xá

Ta chờ
tới lúc thuận tiện...

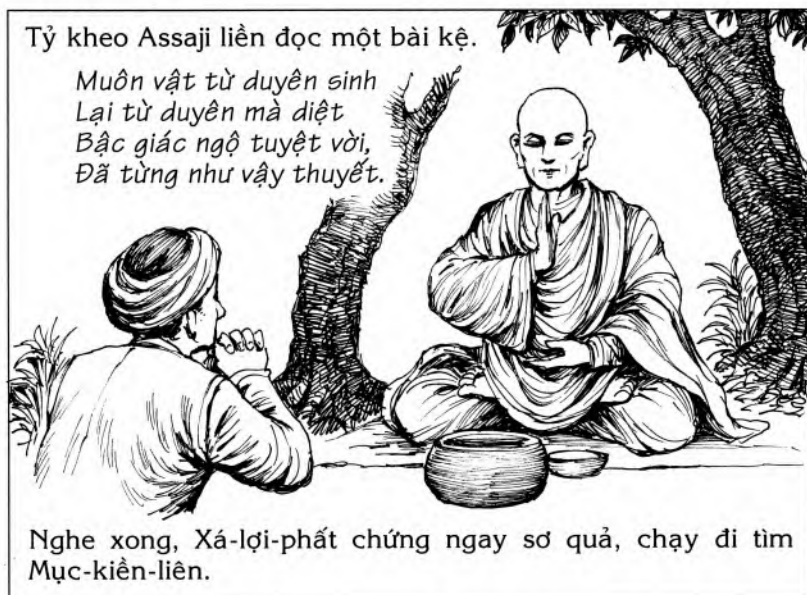
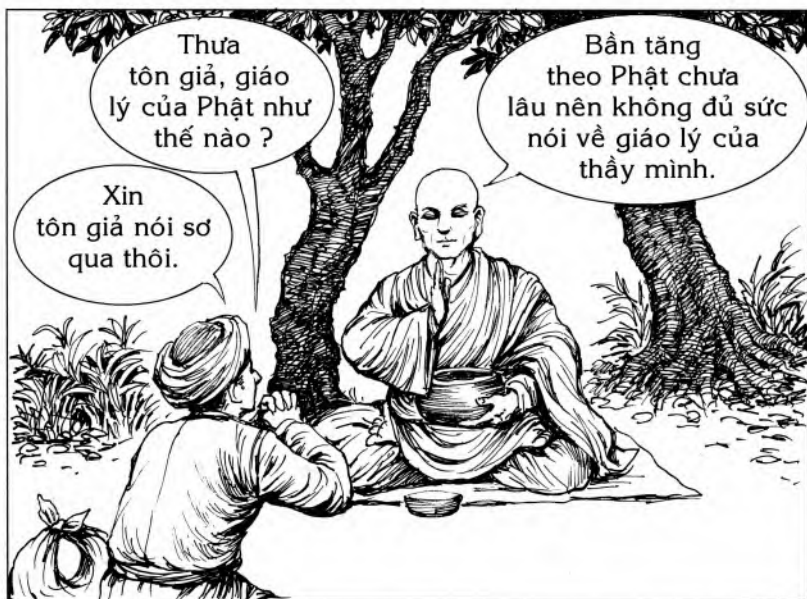

Một lát sau, tỷ kheo Assaji khất thực xong, đến một địa điểm thuận tiện để thọ thực. Xá-lợi-phất liền tiến đến, dâng một chén nước.

Thưa tôn giả,
dáng điệu của ngài thật
là thanh tịnh. Xin ngài
cho biết tôn sư của
ngài là ai ?

Sư phụ
của bản tăng là sa
môn Gotama, mà các
đệ tử của Ngài gọi
là Phật.

Đôi bạn trẻ đến thăm thầy, thuật lại chuyện gặp một tỷ kheo và mời thầy cùng đi tìm Phật. Đạo sĩ Sanjaya từ chối.

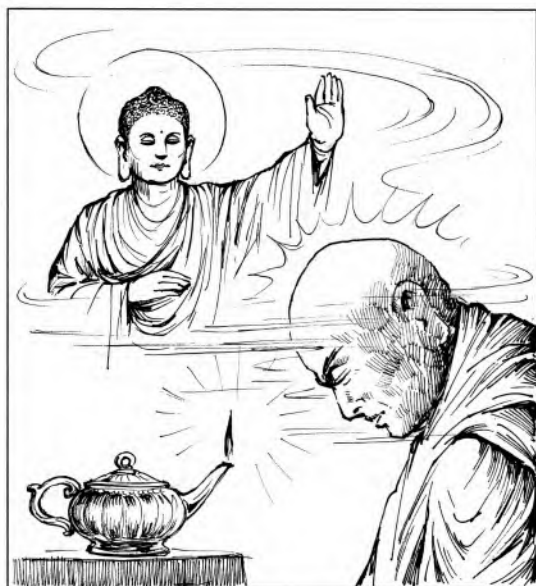
Khi Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên từ già 250 bạn đồng tu thì tất cả đều muốn theo hai sư huynh của họ. Thế là mọi người vào lạy tạ Sanjaya, rồi đi gặp Phật.

Lúc đó Phật đang thuyết pháp. Vừa trông thấy Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên, Ngài liền ngưng giảng, nói :

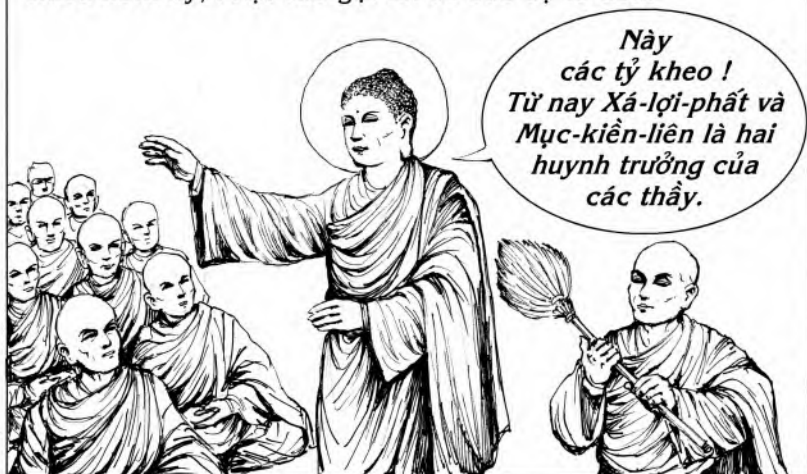
Đôi bạn
Upatissa và Kolita
đã đến kia rồi ! Đó
sẽ là những đệ tử
xuất sắc của
Như Lai.

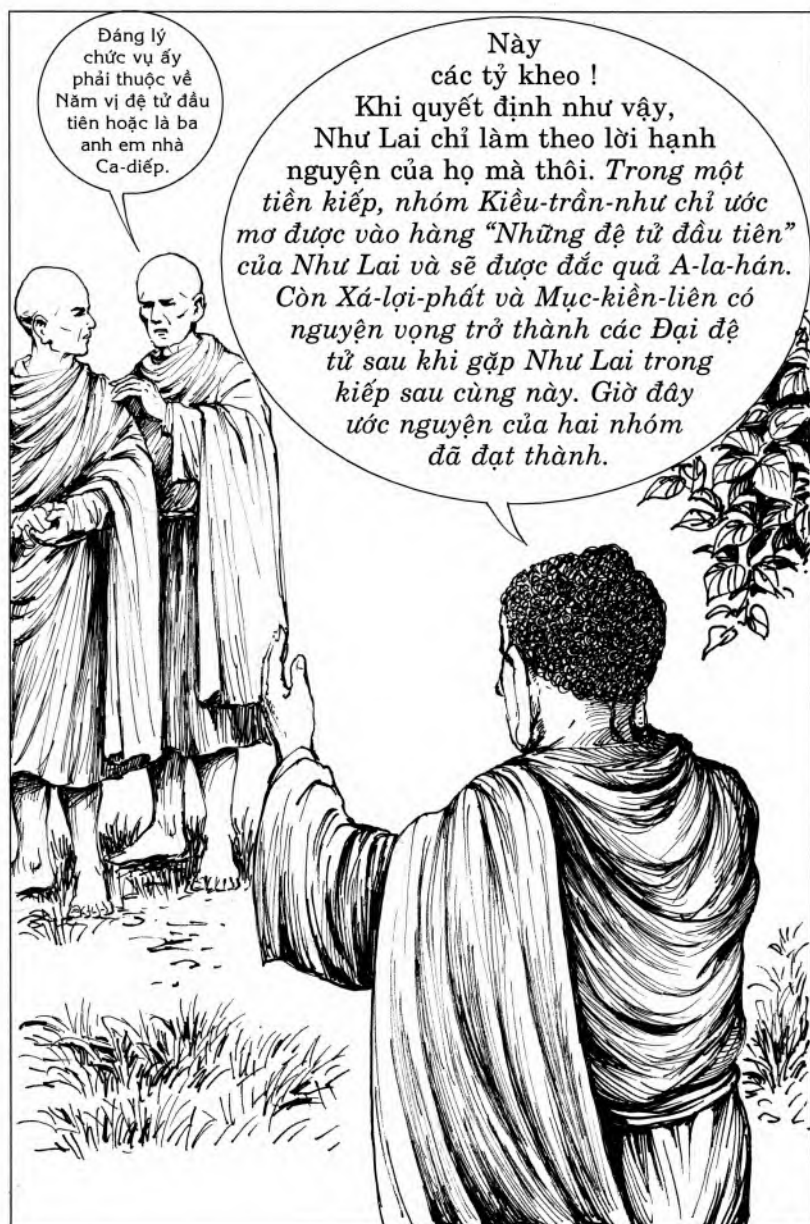

Phật nhận hai người vào Giáo hội. Mục-kiền-liên đến trú tại một ngôi làng trong xứ Ma-kiệt-đà. Sáu ngày đã trôi qua, một cơn buồn ngủ kéo đến khiến tôn giả không chú tâm được. Từ xa, Phật dùng thần thông hiện đến bên cạnh Mục-kiền-liên, dạy cách chống lại cơn hôn trầm. Sau ngày thứ 7, Mục-kiền-liên đắc quả A-la-hán.

Một tuần nữa lại trôi qua. Trong khi đứng hầu quạt Phật lúc Phật đang giảng cho cậu ruột của mình là Dighanakha nghe, Xá-lợi-phất hiểu được và đắc quả A-la-hán. Ngay chiều hôm ấy, Phật cho gọi tất cả các đệ tử đến.

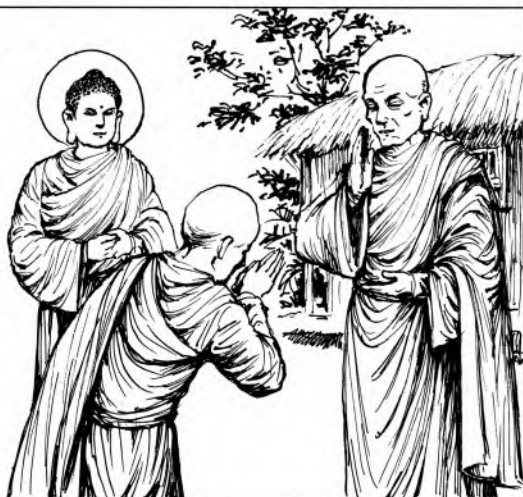

II. Cung kính thầy, hết lòng với bạn đồng tu và tận tâm với đệ tử

A. Cung kính thầy

◆ Khi được sống chung với Assaji trong cùng một tinh xá, mỗi lần đánh lễ Thế Tôn xong, Xá-lợi-phát nghiêng mình đánh lễ trưởng lão Assaji với ý nghĩa *đây là người thầy đầu tiên của mình.*

◆ Còn những lúc hai vị sống tại hai nơi khác nhau, Xá-lợi-phát quay mặt về phía Assaji đang cư trú mà lễ bái.

B. Hết lòng với bạn đồng tu

Là tỷ kheo đầu đàn của tăng đoàn, Xá-lợi-phất luôn luôn làm tròn nhiệm vụ đối với các bạn đồng tu.

♦ Các tỷ kheo ở phương xa đến trọ học tại Kỳ Viên, lúc sắp sửa trở về trú xứ cũ đều đến từ giã Phật. Phật khuyên họ tới thăm Xá-lợi-phất.

♦ Xá-lợi-phất đi khát thực trễ hơn các tỷ kheo khác : sáng nào tôn giả cũng đi quanh tinh xá, thấy chỗ nào chưa sạch, chưa gọn thì quét dọn, sắp xếp lại.

♦ Tôn giả còn đến bệnh xá an ủi bệnh nhân, xem họ cần gì rồi tìm cách cung ứng, sau đó mới đến nhà người thí chủ đã mời ngài trước đó.

♦ Câu chuyện Xá-lợi-phất đến thăm triệu phú Cấp Cô Độc lúc lâm chung là câu chuyện khá cảm động.*

♦ Sau khi đã có thiên nhãn mà vẫn còn bị vài phiền não nhỏ nhặt, A-na-luật liền đến hỏi Xá-lợi-phất và được chỉ cách hoá giải.**

♦ Khi hay tin tỷ kheo Channa*** bị bệnh nặng, Xá-lợi-phất đến thăm, ngỡ lời sẽ đi tìm thuốc và thức ăn thích hợp cho Channa. Nhưng Channa nói rằng mình đang đau đớn và biết rằng không thể hết bệnh, nên đã quyết định chấm dứt thọ mạng. Ngay khi Xá-lợi-phất ra về, Channa chấm dứt mạng sống của mình.

Về việc này, Phật nói rằng Channa không có sai lầm vì trước đó Channa đã đắc quả A-la-hán.

♦ A-nan là người rất quý trọng Xá-lợi-phất và Xá-lợi-phất cũng rất cảm mến A-nan. Người huynh trưởng thường nghĩ rằng : *"A-nan luôn luôn hầu cận Phật. Đó là việc mà đáng lý mình phải làm"*.

* Xem Cấp Cô Độc.

** Xem A-na-luật.

*** Ông này trùng tên chứ không phải là Channa (Xa-nặc), người đánh xe cho Thái tử Tất Đạt Đa.

C. Tận tâm với đệ tử

● 1. Giúp một tử kheo được ăn no một lần duy nhất trong đời

Có một đứa bé bị mẹ bỏ rơi, sống lang thang, đói khát. Lúc 7 tuổi cậu ta phải lượm từng hạt cơm mà ăn. Một hôm tôn giả Xá-lợi-phất đi khất thực ở Xá Vệ trông thấy, gọi lại và cho xuất gia. Lớn lên, Losaka trở thành tử kheo Losakatissa, luôn luôn nhận rất ít đồ cúng*.

Sau một thời gian tu học, Losakatissa đắc quả A-la-hán, song vẫn không nhận được nhiều thực phẩm cúng dường. Losakatissa yếu dần và ngày nhập Niết bàn đã cận kề.

Hôm ấy Xá-lợi-phất hướng tâm đến người đệ tử này, biết tối đó Losakatissa sẽ nhập Niết bàn, bèn đưa đệ tử của mình vào thành khất thực. Nhưng *hai vị không nhận được gì cả*. Xá-lợi-phất bảo Losakatissa quay lại tinh xá, còn ngài tiếp tục đi khất thực. Nhưng những người được giao nhiệm vụ đem thức ăn về, đều quên trao lại cho Losakatissa.

Khi trở về, Xá-lợi-phất hỏi :

— Này hiền giả, hiền giả đã nhận được thức ăn chưa ?

— Thưa tôn giả, con sẽ nhận được. — Losakatissa đáp.

Trưởng lão Xá-lợi-phất giật mình, đưa mắt nhìn lên trời : đã quá giờ ăn rồi. Ngài nói với Losakatissa :

— Này hiền giả, hãy đợi ở đây.

Nói xong, trưởng lão đi vào hoàng cung.

Nhà vua sai người cầm lấy bình bát, bỏ vào đó bốn loại bánh ngọt, nói :

— Đây là thức ăn phi thời.

* Bởi vì trong một tiền kiếp, ông này là một nhà tu có lòng hẹp hòi : đã “ngăn cản” một tín chủ bố thí cho một nhà sư khác.

Trở về tinh xá, Xá-lợi-phất chìa bát ra trước mặt tỳ kheo Losakatissa, nói :

— Này hiền giả ! Ăn bánh đi !

Nhưng Losakatissa ngại ngùng, không dám ăn.

— Hãy ăn đi ! Một khi tay bần tăng còn cầm bình bát thì thức ăn vẫn còn ở trên đó.

Do thần lực của Xá-lợi-phất, các bánh ngọt không bị biến mất*. Thế là trong suốt cuộc đời của mình, đây là lần duy nhất Losakatissa được ăn no.

Cần lấy đi !
Không sao đâu !

* Truyền thuyết nói rằng khi một người đưa cho Losakatissa nguyên một mâm đầy bánh trái, khi vị này cầm lấy một món thì tất cả những gì còn lại trên mâm đều biến mất.

● 2. *Giúp một bà lão thoát cảnh nghèo.*

Dân chúng sống tại Xá Vệ đến nhờ một tỷ kheo truyền-pháp giới-thiệu các tỷ kheo để họ cúng dường. Có một bà lão sửa soạn được một ít quà. Bà rụt rè đi gặp vị tỷ-kheo truyền-pháp, nói :

— Thưa thầy, nhờ thầy giới thiệu cho con một tỷ kheo.

— Thưa nữ thí chủ, tất cả các tỷ kheo đã được bản tăng giới thiệu rồi. Nay ở tinh xá chỉ còn có trưởng lão Xá-lợi-phất. Hãy cúng phần ăn cho vị ấy.

— Lành thay ! — Bà lão hoan hỷ nói, rồi đứng chờ.

Khi Xá-lợi-phất đến, bà đánh lễ, tay cầm lấy bình bát, đưa trưởng lão về nhà mình, mời ngồi.

Tin tức về việc này được loan truyền đến vua Ba-tư-nặc. Ngài cho mang nhiều loại thức ăn, một cái áo, một túi tiền 1000 đồng... đến cho bà lão, nhắn rằng :

— Quả nhân tặng bà cái áo và số tiền nhỏ mọn kèm theo để bà tiêu dùng trong khi tiếp đón đại trưởng lão.

Rồi ông Cấp Cô Độc, bà Visakha cũng gửi quà đến, còn các gia đình khác, người này gửi 100, người kia tặng 200 đồng...

Trưởng lão Xá-lợi-phất dùng xong một chén cháo, ăn một cái bánh do bà lão nấu, an trú bà trong quả Dự lưu rồi trở về tinh xá.

III. Độ cho một người làm công quả trong chùa

Ở Xá Vệ có một người Bà-la-môn nghèo khổ, vào sống trong chùa, làm công quả : quét dọn, dâng nước...

Ít lâu sau, ông xin xuất gia, nhưng chư tăng không đồng ý. Vì thế ông buồn bã, gầy mòn.

Một sáng kia, Phật nhìn khắp thế gian, thấy người Bà-la-môn này đủ duyên lành để đắc quả A-la-hán. Ngài hỏi :

Này các tỷ kheo, trong các thầy, có ai nhớ rằng mình đã thọ bát của người Bà-la-môn này không ?

Bạch Thế Tôn, ông này đã có lần cúng dường cho con một vá cơm.

Liên sau đó, Xá-lợi-phất làm lễ xuất gia cho người Bà-la-môn. Một thời gian sau, vị này đắc quả A-la-hán. Đó là tỳ kheo Radha.

IV. Gương nhẫn nhục và khiêm tốn

A. Nhẫn nhục

● 1. Bị đoạt chỗ ngủ mà không giận.

Sau khi xây xong một ngôi tinh xá ở Xá Vệ và sau khi gởi các sứ giả đi khắp nơi báo tin, Phật rời Vương Xá đến sống tại Tỳ-xá-ly một thời gian rồi sau đó mới tới Xá Vệ.

Trong cuộc hành trình này, các đệ tử của “Nhóm 6 tỷ kheo ưa tranh cãi” đã tranh lấy các căn nhà chưa có người ở. Vì vậy các trưởng lão đến sau không có nơi trú ngụ : các đệ tử của tôn giả Xá-lợi-phất không tìm được một căn nhà nào cho thầy mình. Thế là tôn giả đành phải ngủ hoặc phải đi kinh hành suốt đêm dưới một gốc cây.

Trời tờ mờ sáng, Phật thức dậy, đi ra, đảnh hăng. Xá-lợi-phất đảnh hăng trả lời.

— Ai đó ?

— Bạch Thế Tôn, con là Xá-lợi-phất.

— Thấy làm gì ở đây ?

Xá-lợi-phất bèn kể lại mọi việc với vẻ mặt bình thản, không một chút buồn phiền.

● 2. Bị vu cáo mà vẫn không giận.

Một hôm, tại Kỳ Viên, Xá-lợi-phất đến xin phép Phật cho mình đi du hành trong quốc độ. Phật bằng lòng và tôn giả về phòng sửa soạn đồ đạc. Liền sau đó một tỷ kheo đến bên Phật, nói :

— Bạch Thế Tôn, Xá-lợi-phất đã làm nhục con, nay bỏ đi để khỏi phải xin lỗi con, chớ không phải đi vì Phật pháp.

Phật cho gọi Xá-lợi-phất, nói cho tôn giả biết câu chuyện vừa rồi. Xá-lợi-phất ôn tồn giải thích :

— Bạch Thế Tôn, từ khi theo Thế Tôn đến nay, con chưa hề sát sanh, chưa hề nói vọng ngữ. Suốt ba tháng an cư kiết hạ, ngày nào con cũng sám hối. Từ lâu con nguyện làm như đất, như nước.* Con không hề phạm lỗi với vị huynh đệ kia. Con biết những việc con đã làm, còn huynh đệ kia hẳn biết việc làm của vị ấy. Nhưng nếu con có lỗi thì con xin hướng về vị huynh đệ mà xin được tha thứ. Mong Thế Tôn minh xét.

Nghe đến đây, tỷ kheo vu cáo quỳ xuống, nói :

— Bạch Thế Tôn, tôn giả Xá-lợi-phất không phạm lỗi. Con đã có lòng đổ kỵ. Xin Thế Tôn tha thứ, con xin sám hối.

* **Hiển như đất** : Ai muốn ném bất cứ thứ ô uế nào lên đất, đất cũng không giận hờn. ** **Hiển như nước** : Ai muốn ném bất cứ thứ dơ bẩn nào xuống nước, nước cũng không phản đối, chỉ lặng lẽ mang các thứ đó đi xa... (xem La-hầu-la)

● 3. Bị mẹ rầy

Khi đi khát thực tại làng cũ, có lần Xá-lợi-phất ghé lại nhà, được mẹ mời ngồi. Bà vừa dâng thức ăn vừa căn nhắc :

— Sao lại bỏ nhà đi hoang, bỏ gia tài lớn để làm người ăn xin ?*

Đây này !
Ăn mau đi, rồi
đi nữa đi !

Trước sau, Xá-lợi-phất vẫn làm thỉnh, tay ôm bình bát đầy thức ăn, lặng lẽ đi chỗ khác. Được nghe kể lại chuyện này, Phật khen.

Người
bỏ được tánh
nóng giận là người
có thể làm tròn
nhiệm vụ của
mình.

* Các tỷ kheo đến đây khát thực cũng được bà tặng thức ăn và bà cũng căn nhắc gọi họ là bà con của "những kẻ bất cốt" (con trai của bà).

B. Khiêm tốn.

Một hôm, vì vội vàng, Xá-lợi-phất mặc áo không kỹ, một chéo áo bị xộc xệch, chú tiểu 7 tuổi báo cho tôn giả thấy. Tôn giả lập tức sửa lại nội y, ngoại y rồi bước tới trước mặt chú sa di này, nói :

— Sư ă ! Bây giờ y phục của bần tăng đã chỉnh tề rồi.

V. Bị đánh mà cũng không giận

● Một hôm Xá-lợi-phất và La-hầu-la đi khất thực trong thành Vương Xá thì có một tên vô lại ném cát vào bình bát của tôn giả và dùng gậy đánh La-hầu-la :

— Các người không lo làm ăn gì cả. Miệng thì luôn luôn nói “tu đi, nhẫn nhục”. Nay ta phá, ta đánh các người, xem các người có thật sự nhẫn nhục không ?

Trong lúc La-hầu-la tỏ vẻ tức giận thì Xá-lợi-phất nói :

— La-hầu-la, chớ có nóng giận ! Thế Tôn đã từng dạy rằng : *“Phải đem lòng từ bi thương xót chúng sanh”*.

● Thấy nhiều người khen Xá-lợi-phất về sự nhẫn nại, một người Bà-la-môn nói :

— “Ông ấy không nóng giận là vì không có ai khiêu khích.

Thế rồi một hôm, trong lúc Xá-lợi-phất đang vào thành, người này bước nhanh tới, đánh một thoi như trời giáng vào lưng tôn giả. Tôn giả bình thần, tiếp tục đi, không quay về phía sau, chỉ hỏi :

— Cái gì vậy ?

Người Bà-la-môn vừa kinh ngạc vừa hối hận, liền chạy tới phía trước, quỳ xuống.

— Ông làm gì vậy ? — Xá-lợi-phất hỏi.

— Thưa tôn giả, tôi muốn thử tính nhẫn nhục của ngài. Giờ đây xin ngài tha lỗi cho. Và nếu ngài sẵn lòng tha lỗi, mong ngài đến nhà tôi để tôi được hân hạnh dâng cúng.

Thế rồi người Bà-la-môn cung kính ôm lấy bình bát của Xá-lợi-phất. Hai người đi về nhà.

Trong khi đó một đám đông đã bao vây nhà "kẻ răn mắt". Khi Xá-lợi-phất bước ra cùng với người Bà-la-môn, đám đông la lớn :

Chúng tôi
đến trị tội người
Bà-la-môn đã
đánh tôn giả.

Ông
ấy đánh
tôn giả.

Người này
đánh bản tăng
hay đánh các
đạo hữu ?

Người này
đánh bản tăng và
đã sám hối với bản tăng
rồi. Thế thì còn gì
phải trị tội.

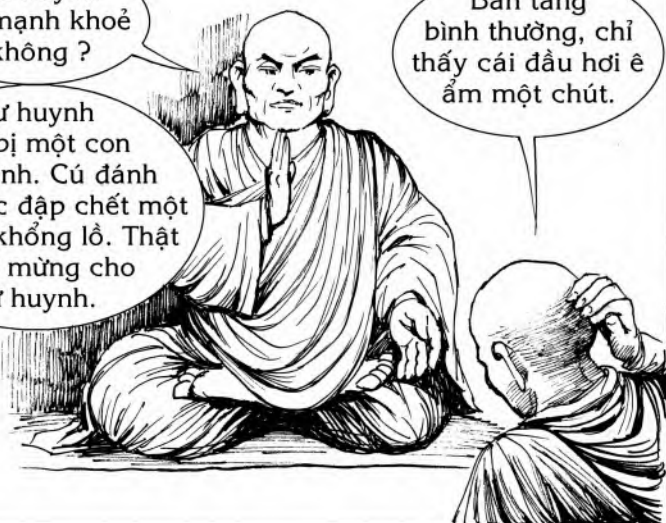
Một hôm Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên đang ngồi tham thiền thì một con quỷ đến đánh vào đầu Xá-lợi-phất.

May thay ! Lúc ấy tôn giả đang nhập định nên không thấy đau. Mục-kiền-liên thấy rõ, đến bên Xá-lợi-phất, hỏi :

Sư huynh
có mạnh khỏe
không ?

Sư huynh
vừa bị một con
quỷ đánh. Cú đánh
ấy đủ sức đập chết một
con voi khổng lồ. Thật
đáng mừng cho
sư huynh.

Bần tăng
bình thường, chỉ
thấy cái đầu hơi ê
ấm một chút.

VI. Bị Phạt rầy

Tại Xá Vệ, có lần Phật nói với Thiên tử Susima về Xá-lợi-phất như sau :

Về Xá-lợi-phất,
Mọi người đều xác nhận :
Là bậc đại hiền trí,
Không phần hận, ít dục,
Nhu thuận và điều phục,
Chờ đợi thời giờ đến,
Để hưởng quả thuận thực.

Tuy nhiên người học trò Đại trí huệ này cũng có lần “bị rầy”.

● Năm 554 trước Tây lịch, thấy sức khỏe của Phật yếu nhiều, tỳ kheo Đề-bà-đạt-đa đòi Phật giao quyền lãnh đạo Giáo hội lại cho ông ta. Phật không đồng ý. Thế là Đề-bà-đạt-đa thành lập *Giáo hội ly khai*. Bấy giờ Phật bảo trưởng lão Xá-lợi-phất vào Vương Xá nói với mọi người rằng : “*Giáo hội đã bất tín nhiệm tỳ kheo Đề-bà-đạt-đa. Từ nay vị này có làm hoặc tuyên bố bất cứ điều gì, thì đó là với tư cách cá nhân của ông ấy.*”

— Bạch Thế Tôn, trước đây con từng khen Đề-bà-đạt-đa là người đã đạt nhiều quyền năng vĩ đại. Bây giờ vào đó, con sẽ nói như thế nào ? — Xá-lợi-phất nói.

— *Này Xá-lợi-phất, trước đây, lúc khen Đề-bà-đạt-đa, thầy có nói một cách trung thực không ?*

— Thưa có, bạch Thế Tôn.

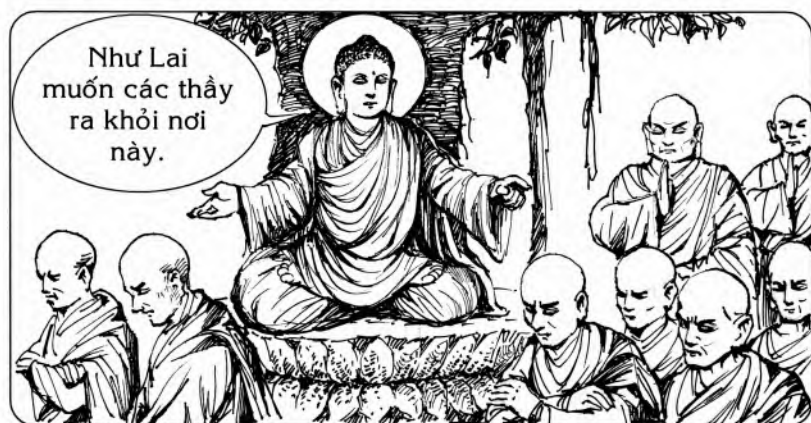
— *Vậy bây giờ vào thành, thầy cũng cứ nói các sự thật về Đề-bà-đạt-đa !*

Thế là Xá-lợi-phất cùng với vài vị trưởng lão khác vào Vương Xá báo tin rằng : “*Đề-bà-đạt-đa đã ra khỏi Giáo hội.*”

Một thời gian sau, Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên đến Tượng Đầu Sơn thuyết giảng cho 500 tỳ kheo — đã theo Đề-bà-đạt-đa — trở về tinh xá Kỳ Viên.

● Có một số cư sĩ vừa được Xá-lợi-phất và Mục-kiền-liên cho xuất gia. Họ kéo đến gặp Phật để lễ bái, nhưng trong khi chờ gặp Phật, họ nói chuyện huyền thuyên.

Nghe ồn ào, Phật hỏi các tỷ kheo và được trả lời rằng chính các “đệ tử của sư huynh Xá-lợi-phất và của sư huynh Mục-kiền-liên làm mất trật tự”. Phật cho gọi tất cả đến, rầy :

Sau khi những người làm ồn đi khỏi, Phật hỏi :

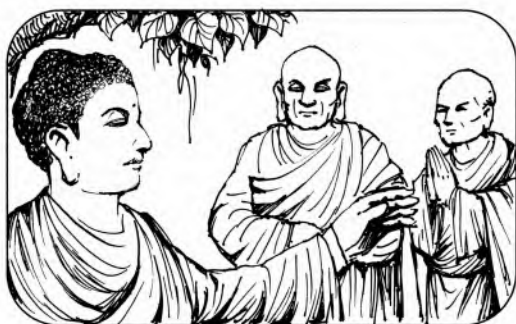
— Này Xá-lợi-phất. Thầy nghĩ như thế nào về việc Như Lai đuổi các tỷ kheo ấy ?

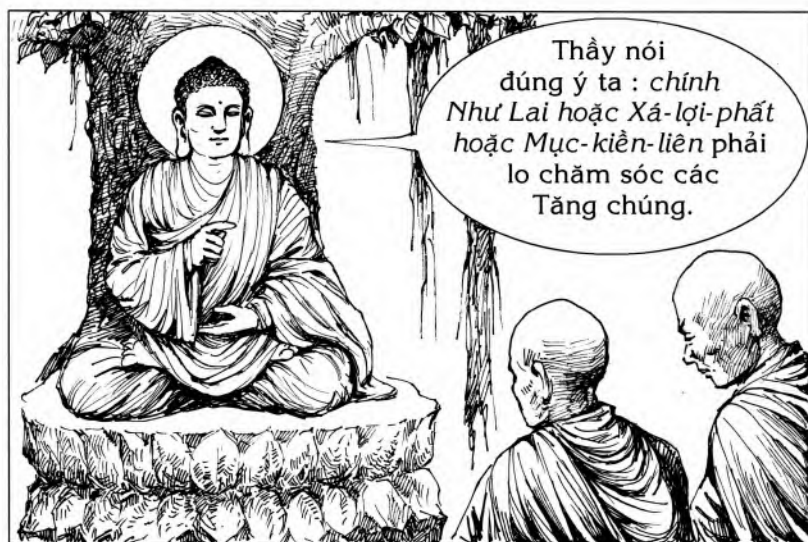
— Bạch Thế Tôn, Thế Tôn muốn nơi này luôn luôn được trang nghiêm, thanh tịnh. — Xá-lợi-phất trả lời.

— *Này Xá-lợi-phất ! Thầy chớ có để các ý nghĩ như vậy phát sinh trong đầu thầy !* — Phật nói.

Rồi quay sang Mục-kiền-liên, Phật lặp lại câu hỏi đó.

— Bạch Thế Tôn, Thế Tôn muốn con và sư huynh Xá-lợi-phất phải mau mau trở về lo chăm sóc các Tăng chúng. — Mục-kiền-liên đáp.

● Có lần Xá-lợi-phất đến thăm một bệnh nhân đang hấp hối ! Biết người Bà-la-môn rất tôn kính Phạm Thiên, trưởng lão liền chỉ dẫn cho họ một con đường đạt đến cõi Trời. Khi trưởng lão trở về tinh xá, Phật hỏi :

— *Này Xá-lợi-phất, sao thầy không chỉ dẫn những quả vị cao hơn cõi Phạm Thiên cho người bệnh ấy ?*

— Bạch Thế Tôn, do các Bà-la-môn rất tôn kính Phạm Thiên nên con chiều ý họ trong giây phút cuối.

— Chính vì vậy mà giờ này người Bà-la-môn đó đã sanh lên cõi Phạm Thiên.

Điều này khiến cho ông ta phải tốn một thời gian dài nữa, rồi phải sanh làm người trở lại và cuối cùng mới đắc quả cao nhất.

VII. Những giây phút sau cùng

Cuối mùa mưa năm 546 trước Tây lịch, Xá-lợi-phất dặn dò tỷ kheo Cunda.*

— Này Cunda, hãy báo tin cho 500 tỷ kheo trong nhóm, rằng họ sẽ theo ta về quê.

Sau đó Xá-lợi-phất đến gặp Phật, nói :

— Bạch Thế Tôn, nay tới lúc con từ bỏ cõi trần. Mong Thế Tôn cho phép.

— Này Xá-lợi-phất, nếu Như Lai nói : *“Cho phép nhập diệt”* thì người ngoại đạo sẽ cho rằng Như Lai ca ngợi sự chết ; còn Như Lai nói *“Hãy khoan nhập diệt”* thì họ nói rằng Như Lai ca ngợi vòng sanh diệt. Nhưng, con muốn nhập diệt tại đâu ?

— Bạch Thế Tôn, tại căn phòng thuở con chào đời.

— Này Xá-lợi-phất ! Hãy thuyết pháp lần cuối cùng cho các tỷ kheo nghe đi !

— Thưa vâng, bạch Thế Tôn.

Sau khi làm theo lời dạy của Thế Tôn, Xá-lợi-phất nói :

— Bạch Thế Tôn, lát nữa đây con sẽ giã từ Thế Tôn mà không còn dịp gặp lại. Trước phút chia ly này, con mong Thế Tôn hãy tha thứ cho con về những lời nói, việc làm hoặc các cử chỉ nào không thích đáng trong 40 năm qua.

— Này Xá-lợi-phất, Như Lai rất hài lòng về con. Trong bao năm qua, con không có một lời nói, một hành động hoặc một cử chỉ nào trái ý Như Lai. Mà dầu cho có đi nữa, Như Lai cũng bỏ qua hết. Thôi, hãy đi lo công việc đi, Xá-lợi-phất !

* Đây là em ruột của trưởng lão Xá-lợi-phất, trùng tên với người thợ rèn sẽ cúng dường Phật một đĩa nấm độc trong 2 năm tới.

Nói xong, Phật rời chỗ ngồi, đến đứng trên tấm thảm trong Hương phòng. Trưởng lão Xá-lợi-phất đi ba vòng chung quanh Phật, luôn hướng về bên phải, mắt nhìn về phía Phật.

Rồi thỉnh linh, tôn giả chấp tay đưa lên cao với một dáng điệu hết sức tôn kính, chân bước thụt lùi. Cứ thế trưởng lão lui dần, lui dần... Hình ảnh Phật càng lúc càng nhỏ hơn trong đôi mắt đầy lệ của vị tỷ kheo đáng kính.

Mãi cho đến khi không còn nhìn thấy Phật nữa, tôn giả mới quay lại, đi bình thường. Phật nói :

— Này các tỷ kheo, hãy đi theo Xá-lợi-phất !

Sau lời phán uy nghiêm và cảm động đó, hết thấy mọi người chạy theo vị đại sư huynh của họ. Biết bao dòng lệ đã chảy, biết bao tiếng khóc...

Khi hai bên gặp nhau, trưởng lão nói :

— Chư huynh đệ hãy dừng lại nơi đây ! Hãy trở về tinh tấn tu học. Xin chớ quá bi thương ! Thế Tôn đã từng dạy rằng mọi vật là vô thường. Núi còn mòn, sông còn cạn thì thân xác của bần tăng làm sao được trường tồn ?

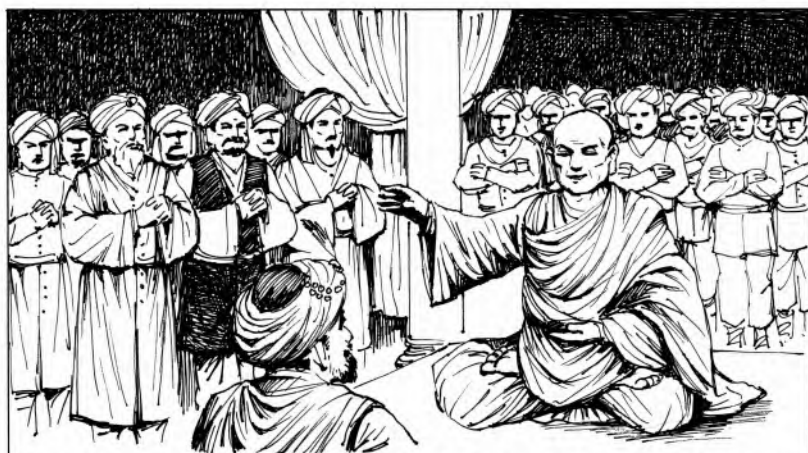
Nhưng mọi người vẫn đứng im phăng phắc. Không ai nói một lời. Chỉ có những tiếng nấc không kềm chế được...

Đại trưởng lão lại lên tiếng thúc giục nhiều lần. Cuối cùng họ mới chịu rút lui, từng nhóm một.

Xá-lợi-phất mời chư tăng đến chỗ dành riêng cho họ, còn ngài vào phòng của mình. Bấy giờ *bệnh tả* hoành hành ngài dữ dội. Ngài đau đớn vô cùng.

Tin tức trưởng lão Xá-lợi-phất trở về được loan truyền khắp thôn xóm. Bà con láng giềng tới thăm đông nghịt. Vua A-xà-thế và các đại thần cũng đến. Trưởng lão trò chuyện và khuyên mọi người rán tu hành.

Khi tất cả đã ra về, căn phòng trở nên vắng vẻ thì Tứ Đại Thiên Vương đến lễ bái Xá-lợi-phất.

Vì sao
các ngài tới
đây ?

Xin đa tạ
chư vị. Mẫu thân
sẽ lo cho bần
tăng.

Chúng
tôi đến để hầu
ngài.

Tứ Đại Thiên Vương vừa già từ thì Vua Trời Sakka đến, rồi tiếp đó là các vị Đại Phạm Thiên.

Lúc khách đã về hết, thân mẫu của tôn giả vào phòng, hỏi :

— Này con, bốn vị khách đầu tiên là ai vậy ? Họ có vẻ quý trọng con lắm.

— Thưa mẹ, đó là Tứ Đại Thiên Vương.

— Ủa ? Vậy ra con ngang hàng với các vị đó sao ?

— Thưa mẹ, lúc Thế Tôn vừa đản sanh, bốn vị đó đã đến hầu Ngài như những người cầm gương hộ vệ một vị vua.

— Thế còn người thứ nhì ?

— Thưa, đó là vua Trời Sakka. Cách đây mấy chục năm, sau khi lên cõi trời Đạo Lợi để giảng cho Thánh mẫu Maha Maya và chư Thiên nghe, Thế Tôn trở về cõi trần. Khi đó vị Trời Sakka đã đưa tiễn Thế Tôn từ Thiên giới về thế gian. Vị Trời Sakka như chú sa di mang bát và y cho Thế Tôn vậy.

— Ô ! Còn những người đến sau cùng ?

— Đó là các vị Đại Phạm Thiên.

— Là đệ tử lớn của Phật, chắc con “cao hơn” các vị đó ? Đó là những vị mà mẹ tôn thờ.

Xá-lợi-phất không trả lời câu hỏi mà nhìn chăm chăm vào mẹ mình. Trên gương mặt già nua xuất hiện một niềm vui khó tả.

— Mẹ, mẹ đang suy nghĩ gì dữ vậy ?

— Mẹ đang tự hỏi, nếu con đã có được phước đức như thế, thì phước đức của Phật hẳn là to lớn biết dường nào !

— Thưa mẹ, *Phật là người thấy hết, biết hết mọi chuyện và có tấm lòng từ bi bao la...*

Thấy mẹ đang sẵn sàng nghe pháp, Xá-lợi-phất liền theo pháp “Thuận thứ” mà giảng.

Khi tôn giả dứt lời, bà lão đắc quả Dự lưu. Bà hân hoan, rời phòng...

Bấy giờ tôn giả hỏi em mình :

— Này Cunda, bây giờ là mấy giờ ?

— Bạch sư huynh, đã hết canh năm.

— Hãy tập trung các tỷ kheo tại phòng khách và khiêng bần tăng ra đó.

Tại phòng khách, bầu không khí cực kỳ yên lặng. Mọi người như nghe rõ cả tiếng con tim mình đang thốn thức, tất cả đang chờ đợi một cái gì trọng đại sắp xảy ra. Đại trưởng lão ôn tồn nói :

— *Chư huynh đệ, bần tăng đã sống trong giáo hội của Thế Tôn hơn 40 năm. Suốt thời gian đó, nếu bần tăng có lỗi gì với chư huynh đệ, thì hôm nay, trước lúc chia tay nhau, mong chư huynh đệ tha thứ cho bần tăng.*

Có những tiếng nấc, tiếng sụt sùi và những giọt nước mắt chảy lặng lẽ... Vài người thốt lời an ủi Xá-lợi-phát, rằng tôn giả luôn luôn rất tốt với các tiểu đệ, rằng tôn giả hãy an tâm tĩnh dưỡng.

Đại trưởng lão đã kiệt sức rồi. Ngài lấy các y phục của mình đắp lên mặt rồi nằm nghiêng về phía bên phải...

Vầng trăng tròn của tháng Kattika chưa chịu lặn trên bầu trời rạng sáng như muốn nhìn một lần cuối vị tỷ kheo đức hạnh vừa già từ nhân thế !

Thân mẫu của trưởng lão thức giấc, vội chạy đến phòng con, sờ chân con, rồi ngồi sụm xuống, khóc nức nở :

Upatissa, con yêu quý của mẹ ! Suốt mấy chục năm qua, mẹ đã không hiểu con, nên mẹ mới có thái độ không phải với con, với các đạo hữu của con. Đến khi mẹ hiểu thì đã quá muộn màng. Thôi, con hãy để cho mẹ chuộc lại một phần lỗi lầm của mẹ.

Bà cụ lợm khộm bước ra khỏi phòng, tay lau đôi mắt. Bà thúc hối mọi người trong nhà tiếp đãi 500 tỷ kheo thật tử tế. Sau đó bà tổ chức một tang lễ cực kỳ long trọng.

Sau lễ hoả táng, trưởng lão Cunda lấy tấm vải lọc nước gói phần xá lợi của Xá-lợi-phất, gom tất cả các vật dụng hàng ngày của người quá vãng rồi đến tinh xá Kỳ Viên, vào gặp trưởng lão A-nan, nói :

— Thưa tôn giả, trưởng lão Xá-lợi-phất đã nhập diệt. Đây là những kỷ vật còn lại.

— Hiền giả, chúng ta đi thôi ! — A-nan nói.

Ngay lúc gặp Phật, A-nan than thở :

— Bạch Thế Tôn, khi nghe tin sư huynh Xá-lợi-phất nhập Niết bàn, con cảm thấy con yếu như cây sậy.

— Này A-nan, khi mệnh chung, Xá-lợi-phất có lấy đi của thầy một số phước đức nào không ?

— Bạch Thế Tôn ! Không. Nhưng sư huynh là vị giáo giới của con, là người làm cho con hoan hỷ...

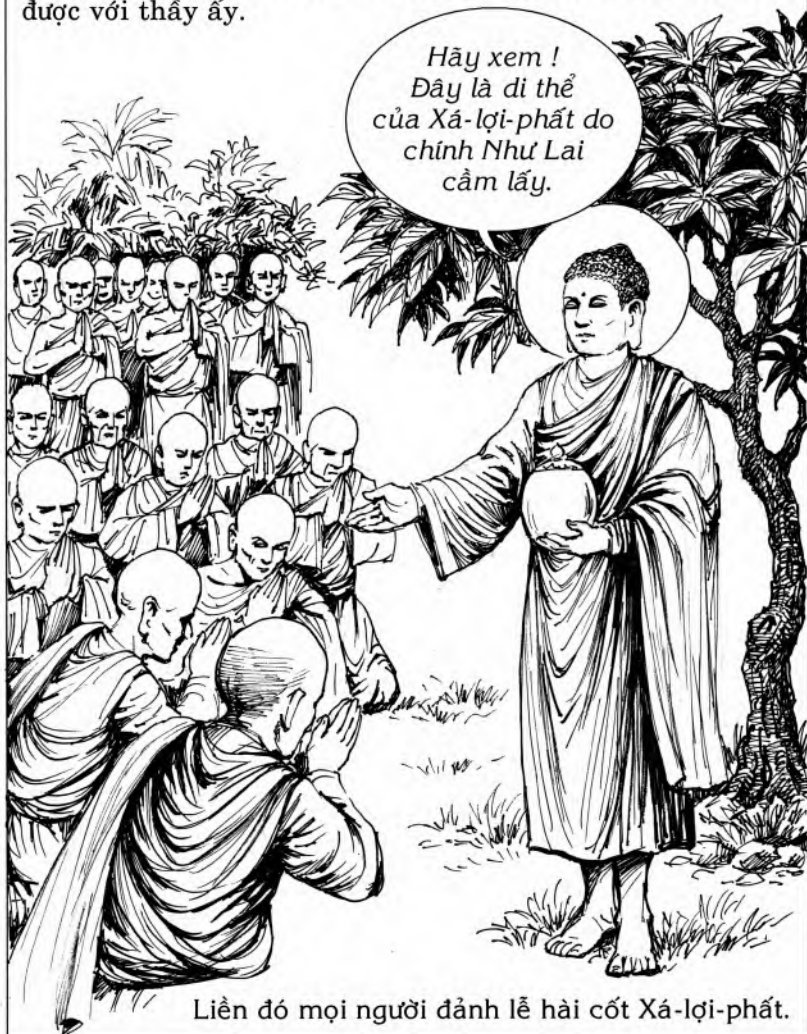
— Này A-nan, một khi không còn chịu đựng nổi sức nặng của nó, cành cây phải gãy đổ ; thân cây dù có rắn chắc như thế nào, cũng không sao giữ lại được. Trước đây Như Lai chẳng đã nói : *"Tất cả mọi thứ, hễ có sanh là có diệt"*.

Giảng đến đây, Phật đưa tay nhận hài cốt của Xá-lợi-phất rồi nói tiếp :

— Này các tỷ kheo ! Đây là linh cốt của một người mà trước đây ít lâu, còn là bậc **trí huệ đệ nhất**. Trí huệ của Xá-lợi-phất rộng vô biên, trừ Như Lai ra, không ai sánh được với thầy ấy.

Hãy xem !
Đây là di thể
của Xá-lợi-phất do
chính Như Lai
cầm lấy.

Liền đó mọi người đánh lễ hài cốt Xá-lợi-phất.

Truyện Tranh
THẬP ĐẠI ĐỆ TỬ
PHẬT THÍCH CA

Trung Tâm Nghiên Cứu Phật Giáo Việt Nam thực hiện
Thế Giới Phật Giáo .org (quốc tế) ấn tống với Bản Quyền

TRUNG TÂM NGHIÊN CỨU PHẬT GIÁO VIỆT NAM

Truyện Tranh
THẬP ĐẠI ĐỆ TỬ
PHẬT THÍCH CA

Lời: LÝ THÁI THUẬN
Tranh: TRƯƠNG QUÂN

NHÀ XUẤT BẢN HỒNG ĐỨC

1. **Kinh Trường Bộ** Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1991.
2. **Kinh Trung Bộ** Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1992.
3. **Tăng Chi Bộ kinh** Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1996.
4. **Tương Ưng Bộ kinh** Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1993.
5. **Chuyện Tiền Thân Đức Phật** Hoà Thượng Thích Minh Châu,
Trần Tuấn Mẫn,
Nguyên Tâm Trần Phương Lan.
Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1993.
6. **Thập Đại Đệ Tử truyện** Thích Tịnh Vân.
Người dịch : Như Đức.
7. **Đức Phật Lịch Sử** H.W. Schumann.
Giáo sư *Nguyên Tâm* Trần Phương Lan dịch.
Viện Nghiên cứu Phật học Việt Nam, 1997.
8. **Đức Phật và Phật pháp** Narada, Thera.
Phạm Kim Khánh dịch.
Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh, 1998.
9. **Chú giải kinh Pháp Cú** Trưởng lão Thiền sư Pháp Minh dịch.
Nhà xuất bản Thành phố Hồ Chí Minh, 1998.
10. **Phật Báo Ân**
11. **Phật học Tinh hoa** Thu Giang Nguyễn Duy Cần
Khai Trí, 1971.
12. **Phật học Từ điển** Đoàn Trung Còn
Phật học Tông Thư, 1966.
13. **Từ điển Phật học Việt Nam** Thích Minh Châu và Minh Chi
Nhà xuất bản Khoa học Xã hội, 1991.
14. **Huệ Quang đại Tự điển** Tu viện Huệ Quang, 2000.